

RAAHE

Mikonkari

RAKENNETUN KULTTUURIYMPÄRISTÖN SELVITYS JA RAKENNUSINVENTOINTI

Sisällys

Inventointityön kuvaus....3
Käytetyt menetelmät....3
Käsitteitä....3
Arvoista ja kulttuuriympäristöstä....4
Selvityksen tavoitteista....5
Alueen kuvaus....6
Sijainti....6
Historia....6
Käyttö....8
Luonto....9
Kaavoitus....9
Olevat arvot....10
Rakennusinventointi....11
Lohenpyrstön leirikeskus....12
Pattijoen veteraanimaja....15
Mikonkarin kalasatama....18
Johtopäätökset....20
Lainatut lähteet....21

Inventointityön kuvaus

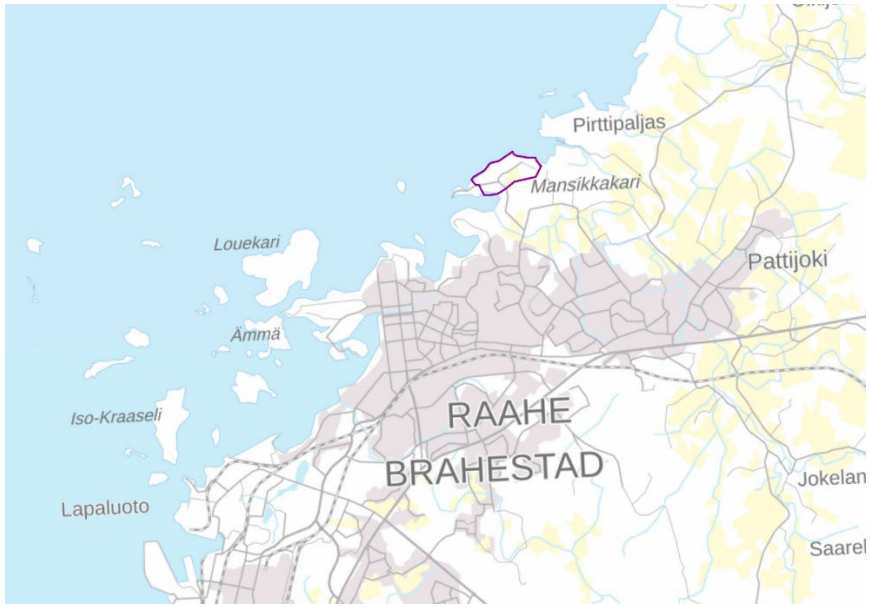
Selvitys esittelee Raahen kaupungin alueella sijaitsevan Mikonkarin rakennetun kulttuuriympäristön. Selvitys on tehty uuden laadittavan Mikonkarin itäosan asemakaavan taustaksi vuosina 2025–2026. Selvityksen tavoitteena on muodostaa ajantasainen kokonaiskuva selvitysalueen rakennuskulttuurista ja lähimaisemasta.

Käytetyt menetelmät

Tässä raportissa esitellään selvitysalueen maisemaa ja rakennettua ympäristöä valokuvien, karttakuvien ja tekstikuvausten avulla. Selvitys on laadittu hyödyntäen lähtöaineistoa ja kenttäkäyntejä. Lähtöaineisto koostuu arkistolähteistä kuten aiemmat inventoinnit, vanhat kartta- ja ilmakuva-aineistot sekä erilaiset aluetta koskevat selvitykset ja kirjoitukset.

Rakennuskannan ikärakennetta tutkittiin rakennusrekisteritietojen avulla. Vanhojen kartta- ja ilmakuva-aineistojen avulla selvitettiin alueen maankäytön historiaa, miten ja milloin aluetta on rakennettu. Aineiston avulla selvitettiin myös rakennetun ympäristön kerroksellisuutta.

Alueen rakennetun ympäristön nykytilannetta kartoitettiin maastossa kenttäkäynneillä. Kenttäkäynneillä kohteet on valokuvattu ja tarkasteltu visuaalisesti. Kenttäkäyntien pohjalta on kirjoitettu kohteista näköhavaintoihin perustuva arvio. Rakennukset on inventoitu ulkoa, eikä sisätiloja ole huomioitu selvityksessä.

Kuva 1. Tarkastelualueen sijainti Raahessa.

Käsitteitä

Maisema muodostuu luonnon elementeistä ja ihmisen vaikutuksesta niihin. Maisema on ihmisen ja luonnon yhteisvaikutuksena syntynyttä ympäristöä, jota voi tarkastella kokonaisuutena erilaisista lähtökohdista. Pääosin luonnon tuottama maisema luokitellaan luonnonmaisemaksi, ihmisen toiminnan tuottama maisema luokitellaan kulttuurimaisemaksi.

Rakennettu kulttuuriympäristö eli rakennusperintö muodostuu rakennetuista alueista, rakennuksista piha-alueineen sekä erilaisista rakenteista, kuten teistä, silloista tai sähkölinjoista. Kulttuuriympäristö muuttuu ihmisten toimien myötä.

Rakennusinventointi on rakennetun kulttuuriympäristön dokumentointia, jolla pyritään tunnistamaan arvokasta rakennusperintöä. Rakennusinventointi koostuu arkistomateriaalin tutkimisesta ja keräämisestä sekä nykytilan tallentamisesta valokuvin ja tekstein. Inventointi kuvaa kohdettaan nykyhetkestä käsin. Sen vuoksi inventointeja on syytä päivittää, vaikka ympäristö olisi muuttunut vain vähän.

Kuva 2. Vuoden 1948 ilmakuva alueesta.

Arvoista ja kulttuuriympäristöstä

Mikonkarin alueen kulttuuriympäristön arvoja on tarkasteltu Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan inventoinnin pohjalta käyttäen samoja arviointikriteerejä. Arviointi perustuu kohteista koottuihin tietoihin ja maastokäynteihin.

Arvottamisen tavoitteena on tunnistaa ne piirteet, jotka ovat paikallisesti tai maakunnallisesti merkittäviä ja jotka tulee huomioida alueen tulevassa suunnittelussa ja maankäytössä. Tunnistetut arvot toimivat perustana alueen muutoksensietokyvyn arvioinnille. Kohteita on tarkasteltu seuraavien arvojen perusteella:

Historialliset todistusarvot (Ht) kuvaavat miten kohde toimii todisteena alueen rakentamisesta, käytöstä ja historiallisesta kehityksestä. Arvo voi perustua esimerkiksi ikään, rakennustyyppiin tai rakennustyypin harvinaisuuteen.

Rakennushistorialliset arvot kertovat rakennustavan, arkkitehtuurin, rakennusmateriaalien tai rakentamisen historian kehitystä suhteessa kohteeseen. Arvoihin voidaan laskea myös laajennus-, korjaus- ja muutosvaiheet, jos ne ovat rakennuksen kannalta merkityksellisiä.

Historialliset arvot liittyvät paikallisiin historian ilmiöihin tai tapahtumiin. Tällaisia ovat mm. henkilö-, elinkeino-, sota- tai teollisuushistorian ilmiöt.

Maisemalliset arvot kertovat kohteen merkityksestä ympäröivään maisemaan tai kaupunkikuvaan. Kohde voi olla merkityksellinen ympäröivän maiseman muodostumiselle myös esimerkiksi elinkeinotoiminnan kautta.

Säilyneisyysarvoilla kuvataan kohteen alkuperäisyyttä tai sille ominaisten piirteiden säilymistä tunnistettavina. Arvioinnissa huomioidaan rakennuksen kokonaiskuva sekä merkittävät muutosvaiheet.

Taiteelliset ja visuaaliset arvot liittyvät kohteen arkkitehtuuriin, toteutuksen laatuun ja kaupunki- tai maisemakuvalliseen asemaan.

Identiteetti- ja symboliarvot pyritään tunnistamaan kohteen merkitystä alueen historiassa, paikallisessa identiteetissä tai yhteisön muistissa. Merkitys voi liittyä myös kohteen toimintaan osana historiallista tapahtumaa tai alueen kehitystä.

Arvoryhmät perustuvat Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 – päivitysinventointi -inventointikertomuksessa[1] käytettyyn jaotteluun. Kertomusta on käytetty Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaakuntakaavan rakennettujen kulttuuriympäristöjen arvotuksessa.

Selvityksen tavoitteista

Inventoinnin tavoitteena on ollut tarkastaa alueen rakennettu ympäristö ja päivittää edellinen, vuonna 2006 laadittu Mikonkarin rakennusinventointi. Inventointi on yksi alueelle laadittavan asemakaavan taustaselvityksistä.

Selvityksellä kerätään tietoa alueen rakennetusta kulttuuriympäristöstä ja määritetään paikallisesti merkittävät kohteet. Selvityksellä avataan myös arvoperustelutia, jotka tukevat alueellisten suojelutarpeiden määrittelyä.

Rakennetun kulttuuriympäristön selvitys on laadittu koko Mikonkarin alueelle, mutta rakennettujen kohteiden arvottamisessa on keskitytty asemakaavan suunnittelualueella sijaitseviin kohteisiin.

[1] (Pohjois-Pohjanmaan liitto, 2016)

Alueen kuvaus

Sijainti

Mikonkarin niemi sijaitsee Raahen keskustan pohjoispuolella entisen Pattijoen kunnan alueella. Mikonkari on osa Mansikkakari nimellä tunnettua aluetta, joka ympäröi Mikonkaria itä- ja eteläpuolella. Lännestä ja pohjoisesta Mikonkari rajoittuu mereen. Niemen länsikärjen eteläpuolella sijaitsee Mikonkarinlahti, jonka toisella puolella on Ruottalon asuinalue. Yhdessä Mikonkarintie ja Lohenpyrstöntie halkaisevat alueen koillis-lounassuunnassa. Tarkastelualueen ala on n. 45 hehtaaria.

Historia

Mikonkari on osa entisen Pattijoen rannikkoa, joka on muuttunut voimakkaasti maankohoamisen myötä. Mikonkari oli vielä 1600-luvulla saari. Ensimmäistä kertaa Mikonkari mainitaan *Mickonkari* nimisenä Claes Claessonin vuoden 1653 Salon ja Limingan kartalla.[2]

1800-luvun loppupuoliskolle sijoittuvassa kartassa[3] alueelle on jo kehittynyt pysyvä maayhteys, mikä kertoo rannan maankohoamisesta ja maiseman muuttumisesta saaresta niemeksi.

Kuva 3. Ote Claes Claessonin vuoden 1653 Salon ja Limingan pitäjien kartasta.

[2] (Claesson, 1653)

[3] (Gyldén, 1866–1873)

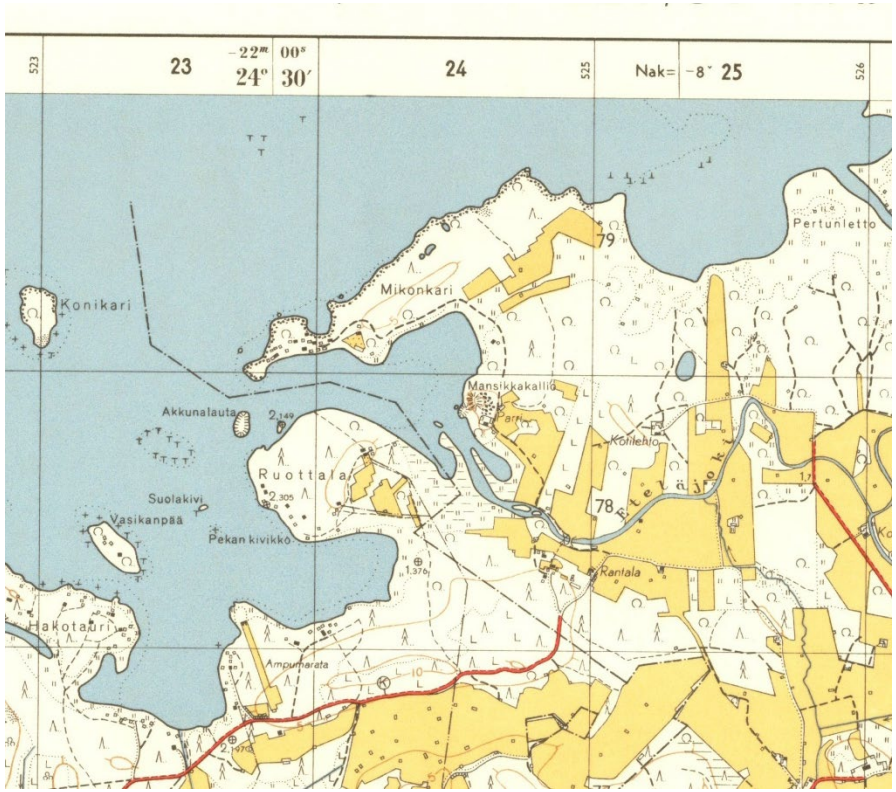
Kuva 4. Ote Gyldénin[4] kartasta 1866–1873, jossa Mikonkarin kiinteä maayhteys kuvattuna.

Mikonkarin länsikärki on alueen vanhinta rakennuskerrostumaa. Ilmakuvien ja vanhojen arkistotietojen perusteella vanhimmat kalastusmökit on rakennettu ennen vuotta 1948. Alueella mainitaan sijainneen myös jatulintarha. Sitä ei kuitenkaan ole onnistuttu paikantamaan.[5]

1900-luvun alkupuolelta lähtien Mikonkari on ollut merkittävä paikallinen kalastusalue. Vanhinta rakennuskantaa edustavat perinteiset kalamökit (kärjestä lukien) Koivisto, Meskus (vanhin) ja Tervakangas. Kalastusmökkien lisäksi alueelle rakentui 1920-luvulla Mäkisen eli Apteekkarin huvila, joka on säilynyt varhaisen huvila-arkkitehtuurin edustajana.

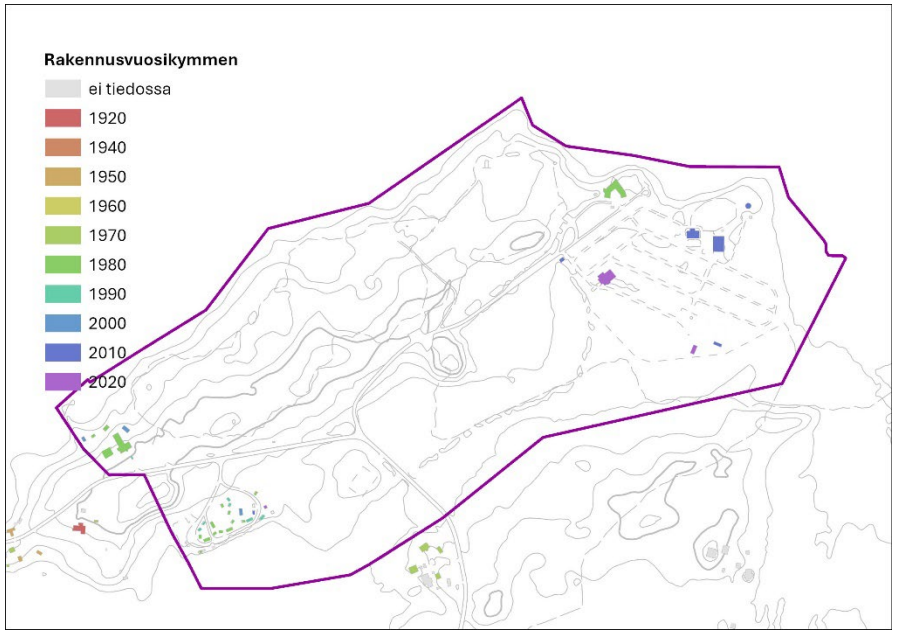
[4] (Gyldén, 1866–1873)

[5] www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.582010004

Kuva 5. Ote vuoden 1954 peruskartasta. Mikonkarin kannas on otettu jo viljelykäyttöön ja länsikärkeen on rakentunut ensimmäisiä rakennuksia.

1900-luvun loppupuoliskolla Mikonkarin lahden rannalle rakentui pieni kalastajakylä. Kalamajoista koostuva kalasataman alue on Mikonkarin ehjin alueellinen kokonaisuus. Mikonkarin rakennuskanta on täydentynyt loma-asunnoilla. Nykyinen rakennuskanta on kerroksellista, ja alueen maisemaan kuuluvat nykyään 1900-luvun alun kalamajat ja -vajat, 1970–1990-lukujen vapaa-ajanrakentaminen sekä 2000-luvun yksittäiset rakennukset.

Kuva 6. Mikonkarin itäosan asemakaavan suunnittelualueen rakennusten ajoituskaavio. Kartalle on piirretty suunnittelualueen rajaus.

Käyttö

Mikonkarin nykyinen käyttö jakautuu melko selkeästi alueen eri osiin. Länsiosa, missä sijaitsee edelleen vanhoja kalamajoja ja niiden lomaan myöhemmin rakennettuja vapaa-ajan asuntoja, on säilyttänyt perinteisen kalastus- ja loma-asutusluonteensa.

Itäosassa toimii Lohenpyrstön leirintäalue, joka tuo alueelle matkailullista käyttöä. Metsäisessä keskiosassa kulkee polkuverkosto, joka yhdistää loma-asutusalueet rantaan ja virkistysalueisiin. Ranta-alueet, luontopolku ja uimaranta ovat vakiintuneet laajalti käytetyiksi virkistyskohteiksi.

Luonto[6]

Mikonkarin niemi on tyypillinen Perämeren maankohoamisrannikon ympäristö. Kapeaa moreeniniemeä ympäröivät matalat, aaltojen muovaamat kivikkoiset ja hiekkapohjaiset rannat. Ranta-alueet ovat avoimia ja lähes puuttomia, ja niiden kasvillisuus koostuu pääosin matalasta niitty- ja rantakasvillisuudesta.

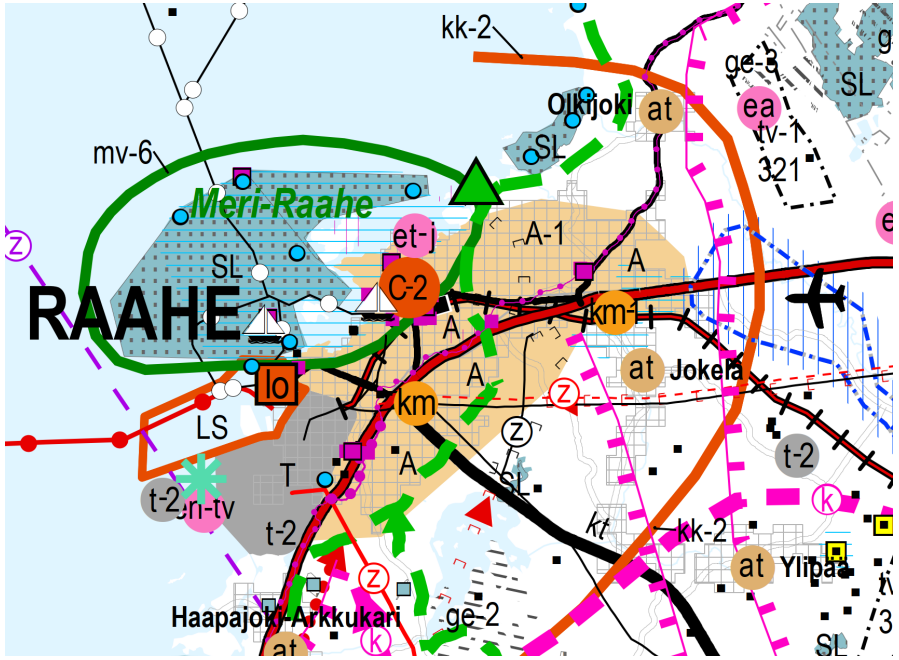
Alueella on selkeästi havaittavissa maankohoamisen myötä syntynyt kasvuston kehitys. Ruovikkoiset rannat muuttuvat sisäosaan noustessa rantalehdon kautta kuusivaltaisiin kangasmetsiin. Lohenpyrstöntien eteläpuolisella alueella on entisestä merenpohjasta raivattu pelto- ja niittyalue.

Kaavoitus

Maakuntakaava

Maakuntakaavassa Mikonkari sijoittuu Raahen kaupunkikeskuksen vaikutusalueeseen ja osaksi Raahen seudun kaupunkikehittämisen vyöhykettä. Alueen länsiosa kuuluu matkailun ja virkistyksen vetovoima-alueeseen ja Mikonkariin on lisäksi osoitettu uusi virkistys- ja matkailun kehittämiskohde, joka perustuu alueen merelliseen sijaintiin ja virkistyskäytön potentiaaliin.

Mikonkarin alue on merkitty maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Lisäksi alueella sijaitseva Lohenpyrstön leirikeskus on nimetty maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristökohteeksi (2. vaihemaakuntakaavan liitteet 4 ja 5a). Maakuntakaavan määräysten mukaan suunnittelussa tulee edistää kulttuuriympäristön arvojen säilyttämistä ja ottaa huomioon rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuudet ja ominaispiirteet.

Kuva 7. Ote Pohjois-Pohjanmaan vaihemaakuntakaavojen yhdistelmästä.

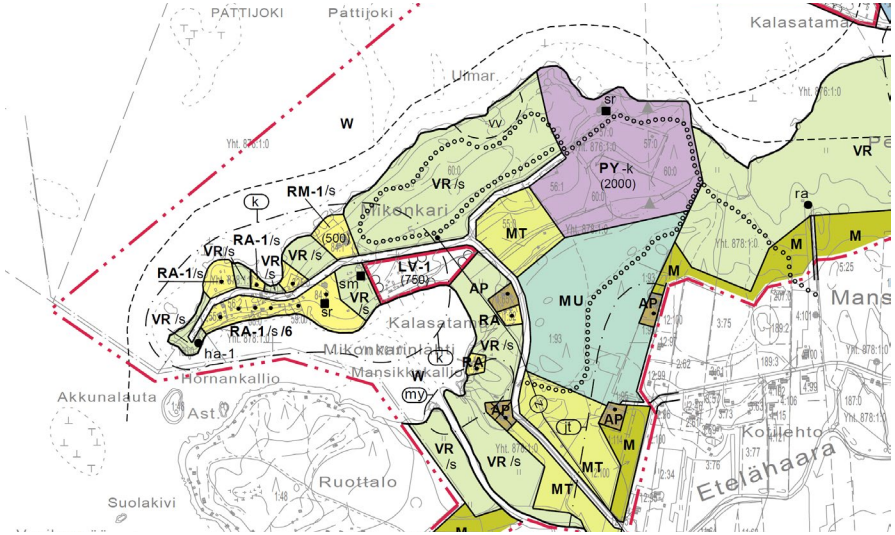
Yleiskaava

Mikonkarin alueella on voimassa Pattijoen merenrannikon osayleiskaava. Pääosa alueesta on merkitty retkeily- ja ulkoilualueeksi (VR) ja loma-asuntoalueeksi, jolla on kulttuurihistoriallista arvoa (RA-1). Veteraanimajan alue on osoitettu merkinnällä matkailupalveluiden alue, jolla on kulttuurihistoriallista merkitystä (RM-1). VR-, RA-1 ja RM-1 alueet on osoitettu lisäksi alueiksi, joilla ympäristö säilytetään (/s).

[6] (AFRY Finland oy, 2024)

Alueen itäosassa sijaitsevat leirintäalue sekä Lohenpyrstön rakennus sijaitsevat julkisten palvelujen ja hallinnon alueella, joka on varattu kunnan tarpeisiin, ja jolle saa rakentaa matkailupalveluita (PY-k). Mikonkarinlahden rannalla sijaitsevan kalasataman alue on osoitettu vesiliikennealueeksi (LV-1), jolle saa rakentaa tilat kalan myyntiä ja käsittelyä varten. Alueen etelälaidalle on osoitettu myös asuinpientalojen alue (AP) sekä maatalousalue (MT).

Alueen pohjoisosiin on lisäksi merkitty ulkoilureittejä sekä ohjeellinen uimarannan paikka. Alueen länsikärki sisältyy merkittävän kulttuurimaisema-aluemerkinnän (k) sisälle.

Kuva 8. Ote Pattijoen merenrannikon osayleiskaavasta.

Asemakaava

Mikonkarin alueella ei ole voimassa asemakaavaa. Lähin asemakaava on Ruottalonlahden asemakaava, joka sijaitsee alueen eteläpuolella.

Olevat arvot

Mikonkarin alueen kulttuuriympäristön arvoja on tunnistettu useissa eri selvityksissä ja kaavatasoilla. Alueen länsikärki kuuluu maakunnallisesti arvokkaaksi määriteltyyn kulttuurimaisema-alueeseen, joka on inventoitu osana Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden selvitystä. Arvotuksen perusteena ovat alueen pitkä kalastushistoria, vanha rakennuskanta sekä rannikon maankäytöstä kertova maisemakokonaisuus.[7]

Pattijoen merenrannikon osayleiskaavassa alueelle on osoitettu useita kulttuuriympäristön säilyttämiseen tähtääviä merkintöjä (ks. raportin kohta Yleiskaava).

Alueen rakennuskannasta Lohenpyrstön leirikeskus on tunnistettu maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristökohteeksi.[8] Osayleiskaavassa rakennus on osoitettu suojeltavaksi rakennukseksi.

Alueen säilyttämiseen on historiallisia, rakennushistoriallisia perusteita.[9] Mikonkarin länsikärjen rakennukset edustavat useita eri rakennusaikoja ja -vaiheita. Siitä huolimatta alueen yleisilme on tunnistettava ja se muodostaa kerroksellisen kalastus- ja vapaa-ajan ympäristön, jonka arvo perustuu erityisesti kokonaisuuteen.

[7] (Eskelinen & Salmela, 1993)
[8] (Eskelinen & Salmela, 1993)
[9] (Eskelinen & Salmela, 1993) s. 134

Rakennusinventointi

Selvityksessä on listattu alueen rakennukset. Rakennukset on inventoitu syksyllä 2025 tehtyjen maastokäyntien sekä arkistomateriaalin perusteella. Maastokäynnillä tarkastettiin päällisin puolin koko Mikonkarin rakennuskanta, josta tähän selvitykseen on poimittu asemakaavoitettava alue.

Lohenpyrstön leirikeskus

Arvot

Lohenpyrstön leirikeskuksella on merkittäviä rakennushistoriallisia, rakennustaiteellisia, maisemallisia ja historiallisia todistusarvoja. Kohde on vuonna 1986 silloisen Pattijoen kunnan käyttöön rakennettu leirikeskus, jonka suunnittelusta vastasi arkkitehtitoimisto Anna ja Lauri Louekari. Rakennus liittyy 1980-luvun Oulun koulun arkkitehtuurisuuntaukseen ja ilmentää suuntauksen keskeisiä piirteitä, kuten orgaanista massoittelua, pihapiirimäistä kokonaisrakennetta, inhimillistä mittakaavaa ja ympäristöön sovittamista.

Historialliset todistusarvot (Ht)

Lohenpyrstön leirikeskus on osa 1980-luvun kunnallista rakentamista ja hyvinvointiyhteiskunnan palvelurakenteiden kehittämistä. Rippi- ja muiden leirien tiloiksi suunniteltiin toimivia ja arkkitehtonisesti korkeatasoisia rakennuksia.

Rakennushistorialliset arvot (R)

Kohde edustaa 1980-luvun Oulun koulun arkkitehtuurisuuntausta. Rakennuksessa ilmenevät selkeästi suuntauksen keskeisiä suunnitteluperiaatteita, kuten orgaaninen massoittelu, pihapiirimäisyys ja paikallisten materiaalien käyttö. Rakennuksessa on myös runsaasti hallittua detaljointia. Edustava esimerkki 1980-luvun pohjoissuomalaista regionalistista arkkitehtuuria.

Historialliset arvot (H)

Kohteen historialliset arvot liittyvät sen alkuperäiseen käyttöön Pattijoen kunnan leirikeskuksena. Rakennus kuvastaa kunnallisen hyvinvointiyhteiskunnan palvelurakenteiden kehittämistä, ja tarjoaa erinomaisen esimerkin siitä, miten vapaa ajan, kasvatuksen ja yhteisöllisen toiminnan tiloja suunniteltiin 1980-luvulla.

Maisema- ja ympäristöarvot (M)

Rakennus liittyy ympäröivään luontoon hienovaraisesti ja muodostaa osan maisemallista ympäristöä. Rakennus ei pyri hallitsemaan maisemaa vaan täydentää sitä osana rannikon kulttuurimaisemaa. Pihapiirimäinen rakenne, rakennuksen osien sijoittelu ja harkitut avautumissuunnat muodostavat kokonaisuuden.

Säilyneisyysarvot (S)

Rakennus on pääosin säilyttänyt alkuperäisen massoittelunsa ja keskeiset arkkitehtoniset piirteensä. Säilyneisyys perustuu erityisesti rakennuksen kokonaisrakenteen ja tilallisen idean säilymiseen.

Myöhemmin tehdyt muutokset ovat kohdistuneet pääasiassa julkisivujen pintakäsittelyihin ja detaljiikkaan, mikä on heikentänyt rakennuksen alkuperäistä materiaalivaikutelmaa.

Rakennus voidaan kuitenkin arvioida säilyneisyydeltään kohtalaiseksi, ja sen alkuperäinen ilme on pääosin palautettavissa. Kohteella on lisäksi arvoa harvinaisuutensa ja edustavuutensa vuoksi.

Taiteelliset ja visuaaliset arvot (T)

Rakennus edustaa arkkitehtonisesti korkeatasoista suunnittelua ja on edustava esimerkki Oulun koulun arkkitehtuurisuuntauksesta. Massoittelu, detaljointi ja tilasarjat muodostavat eheän kokonaisuuden, joka ilmentää suuntauksen keskeisiä ominaispiirteitä.

Identiteetti- ja symboliarvot (I)

Kohde on osa Oulun koulun arkkitehtuuriperintöä ja edustaa alueellista suunnittelukulttuuria. Rakennus liittyy myös paikalliseen historiaan leirikeskuksena ja kunnallisena palvelurakennuksena.

Suositukset

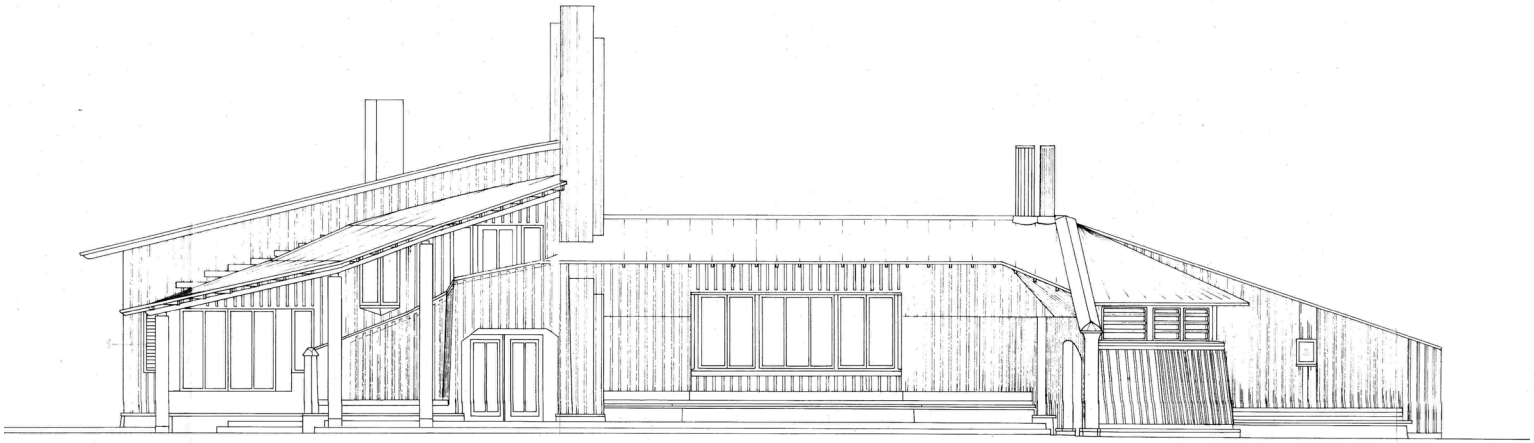
Lohenpyrstön leirikeskus on arkkitehtonisesti merkittävä kohde, jonka keskeiset arvot liittyvät erityisesti sen edustavuuteen ja rakennustaiteelliseen laatuun. Kohde edustaa harvinaistuvaa Oulun koulun arkkitehtuuria, jossa rakennuksen kokonaismuoto, massoittelu ja ympäristöön sovittaminen muodostavat keskeisen arvon ytimen.

Rakennuksen arkkitehtoniset arvot ovat osin heikentyneet myöhempien muutosten seurauksena. Muutoksilla, kuten sokkelien maalaamisella ja detaljien vaalentamisella, on muokattu alkuperäistä materiaalivaikutelmaa ja detaljointia. Muutoksista huolimatta rakennuksen massoittelu ja kokonaisidea ovat säilyneet ja rakennuksen alkuperäinen ilme on palautettavissa.

Kohde on muutoksille herkkä niiltä osin, jotka vaikuttavat sen kokonaisilmeeseen. Erityisesti julkisivujen materiaalikäsittely, väritys, kattomuodot ja massoittelu tulee säilyttää tai palauttaa mahdollisimman lähelle alkuperäistä ilmettä.

Suositeltavaa on, että rakennuksen julkisivujen ja detaljoinnin alkuperäinen ilme huomioidaan tulevissa korjauksissa ja mahdollisuuksien mukaan palautetaan alkuperäistä materiaalivaikutelmaa.

Leirikeskus Lohenpyrstö

Kohde 1

Rakennusvuosi	Suunnittelija	Kiinteistötunnus	VTK-PRT
1986	Anna ja Lauri Louekari	678-415-0060-0000	1031103145

Osoite	Suojelutilanne
Lohenpyrstöntie 52	Yleiskaavassa suojeltavaksi merkitty /s merkinnällä.

Käyttöhistoria	Perustus
1986- leirikeskus, nykyisin kahvila, majoitusta	Perustettu maanvaraisen betonilaatan päälle. Kengitetty 2019.

Runko	Julkisivut
Puurankarunko	Valkoinen pystyrimalaudoitus.

Kattomuoto ja kate	Kerrosluku ja ala
Katto on polveileva, vesikatteena musta kolmiorimahuopakate. Kate ollut alun perin punainen.	2 kerrosta, 480 k-m^2

Kohteen yleiskuvaus

Vuonna 1986 valmistunut kaksikerroksinen puurunkoinen leirikeskus muodostuu polveilevasti toisiinsa liittyvistä rakennusosista. Pihapiirimäinen kokonaisuus, matalat räystäslinjat ja harkittu detaljointi ilmentävät Oulun koulun arkkitehtuuria.

Säilyneisyys

Rakennuksen alkuperäinen massoittelu, tilallinen kokonaisidea ja keskeiset arkkitehtoniset piirteet ovat säilyneet. Myöhemmät väri- ja pintakäsittelymuutokset ovat heikentäneet detaljoinnin alkuperäsitä ilmettä, mutta ovat pääosin palautettavissa.

Aluekokonaisuus

Pää- ja piharakennus muodostavat suojaisan, ympäristöön sovitetun pihapiirin. Myöhemmin rakennettu katos täydentää pihapiiriä, muttei kuulu alkuperäiseen sommitelmaan.

Asema maisemassa

Rakennus sijoittuu Mikonkarin rannikko- ja metsämaisemaan hienovaraisesti. Polveileva rakennusmassa rajaa suojaisan sisäpihan ja avautuu harkitusti ympäröivään maisemaan.

Arvot

R, H, M, S, T, I

Suositukset

Rakennuksen massoittelu, kattomuodot, pihapiirimäinen rakenne, julkisivujen ominaispiirteet ja alkuperäinen detaljointi tulee säilyttää. Korjauksissa tulee palauttaa alkuperäistä väritystä ja materiaalivaikutelmaa. Rakennuksen kokonaisilmettä muuttavia laajennuksia tulee välttää.

Pattijoen veteraanimaja

Yleiskuvaus

Pattijoen veteraanimaja sijaitsee Mikonkarissa merenrantamaisemassa. Veteraanimajan pihapiiri muodostuu vanhasta ja uudesta puolesta, rantasaunasta, savusaunasta, grillikatoksesta, korsusta ja liiterivarastosta.

Vanhin ja rakennushistoriallisesti keskeisin osa on vanha maja. Vuonna 1923 rakennettu maja on entinen valtion omistama metsäkämppä, joka sijaitsi alun perin Sievin Eskolan kylässä. Pattijoen Veteraanimajan kannatusyhdistys osti majan. Maja valokuvattiin, mitattiin, hirret merkittiin, purettiin ja pystytettiin uudelleen Mikonkariin 1985.

Pihapiiri on laajentunut vaiheittain. Vanhan majan valmistumisen jälkeen rakennettiin rantasauna, varastorakennus, uimapaikka ja grillikatos. Uusi majarakennus valmistui vuonna 1990, sota-ajan mallinen korsu vuonna 1992 ja savusauna 2003.

Nykyisin veteraanimaja toimii edelleen aktiivisena kokoontumis-, juhla-, koulutus- ja majoituskohteena. Vanha maja käsittää kokoustiloja n. 50 henkilölle sekä majoitustiloja, ja uusi maja tarjoaa juhlasalin n. 150 henkilölle.

Arvot

Historialliset todistusarvot (Ht)

Pattijoen veteraanimaja on todiste paikallisesta veteraanitoiminnasta ja talkooperinteestä. Veteraanien aloitteesta syntynyt ja laajan talkooväen rakentama kokonaisuus tekee yhteisön toiminnan näkyväksi rakennetussa ympäristössä. Hyvin dokumentoitu rakennus- ja käyttöhistoria vahvistaa kohteen paikallista historiallista todistusvoimaa.

Rakennushistorialliset arvot (R)

Kohteen rakennushistorialliset arvot liittyvät 1923 rakennettuun, ja myöhemmin 1980-luvulla Mikonkariin siirrettyyn hirsirakenteiseen metsäkämppään. Rakennus edustaa 1900-luvun alkupuolen hirsirakentamista. Rakennus on esimerkki hirsirakennusten siirtämisestä sekä uudelleenkäytöstä. Rakennus on paikallisesti merkittävä hirsirakenteen, siirtohistorian ja vanhan rakennusryhmän alkuperäisenä osana.

Historialliset arvot (H)

Kohteen historiallinen arvo liittyy paikallisten veteraanien toimintaan, sodan käyneen sukupolven muistamiseen sekä yhdistys- ja talkooperinteeseen. Veteraanimaja rakennettiin yhteiseksi kokoontumispaikaksi ja muistoksi tuleville sukupolville. Sen pitkäaikainen käyttö erilaisissa toiminnoissa tekee siitä osan paikallista sosiaalista historiaa.

Maisema- ja ympäristöhistorialliset arvot (M)

Kohteella on maisemallista arvoa osana Mikonkarin merenrantaympäristöä. Kohde sijoittuu merelliseen ympäristöön ja näkyy osana rannan rakennettua kokonaisuutta. Erityisesti vanha maja on rakennusryhmän tunnistettava ja keskeinen osa. Sijainti lähellä rantaa Mikonkarintien varrella tekee siitä paikallisen maamerkin alueelle.

Säilyneisyysarvot (S)

Vanhan majan autenttisuus perustuu alkuperäisen sijainnin sijaan säilyneeseen hirsirunkoon, rakennustapaan ja dokumentoituun siirtoon.

Identiteetti- ja symboliarvot (I)

Kohteella on vahvaa paikallista identiteetti- ja symboliarvoa. Talkoovoimin rakennettu kokonaisuus toimii veteraaniperinteen muistamisena. Edelleen jatkuva käyttö ylläpitää kohteen merkitystä elävänä kulttuuriperintönä.

Suositukset

Pattijoen veteraanimajan kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttämiseksi tulee vaalia vanhan majan rakennushistoriallisia ominaispiirteitä sekä kohteen yhteyttä paikalliseen veteraaniperinteeseen. Lisäksi tulee vaalia rakennusryhmän kerroksellisuutta ja asemaa Mikonkarin rantamaisemassa. Aktiivinen käyttö ja ylläpito tukevat kohteen kulttuurihistoriallisten arvojen säilymistä myös tulevaisuudessa.

Pattijoen veteraanimaja, vanha puoli

Kohde 2

Rakennusvuosi	Suunnittelija	Kiinteistötunnus	VTK-PRT
1923, 1984	ei tiedossa	678-415-0084-0001	1031197053

Osoite	Suojelutilanne
Mikonkarintie 127	Yleiskaavassa suojeltavaksi merkitty /s merkinnällä.
Käyttöhistoria	**Perustus**
Kokoontumis-, juhla- ja majoitustoimintaa	Perustettu maanvaraisen betonilaatan päälle. Kengitetty 2019.
Runko	**Julkisivut**
Hirsi	Punaiseksi maalattu hirsi
Kattomuoto ja kate	**Kerrosluku ja ala**
Harjakatto, vesikatteena pelti	2 kerrosta, 210 k-m^2

Kohteen yleiskuvaus

Alun perin 1920-luvulla rakennettu metsäkämppä, joka vuonna 1984 siirrettiin Sievistä Mikonkariin veteraanien kokoontumispaikaksi. Kohde on edelleen aktiivisessa juhla-, kokous- ja majoituskäytössä.

Säilyneisyys

Vanha maja on säilyttänyt asemansa rakennusryhmän ydinrakennuksena, vaikka pihapiiri on täydentynyt uusilla rakennuksilla ja toiminnoilla. Rakennusryhmän eri rakennusvaiheet ovat hyvin luettavissa mikä tekee kohteen kerroksellisuudesta näkyvän.

Aluekokonaisuus

Veteraanimajan ympäristö muodostaa pihapiirimäisen kokonaisuuden, jonka rakennukset liittyvät toiminnallisesti toisiinsa. Vanha maja toimii alueen maamerkkinä. Kokonaisuus kuvastaa veteraaniyhdistyksen yhteisöllisyyttä.

Asema maisemassa

Veteraanimaja sijaitsee näkyvällä paikalla Mikonkarissa. Vanha maja toimii rakennusryhmän tunnistettavana maamerkkinä ja maisemallisesti merkittävimpänä rakennuksena. Kohteen arvo perustuu rakennusten, pihapiirin ja merellisen ympäristön muodostamaan kokonaisuuteen.

Arvot

R, M, S, H

Suositukset

Rakennus tulee säilyttää osana Mikonkarin rakennettua kulttuuriympäristöä. Korjaus- ja muutostöissä tulee vaalia vanhan majan hirsirakenteita, mittakaavaa, julkisivun pääpiirteitä ja perinteistä ulkoasua. Alueen kehittämisessä tulee huomioida rakennusryhmän pihapiirimäinen luonne, historiallinen kerroksellisuus. Aktiivinen yhteisöllinen käyttö auttaa tukemaan alueen arvojen säilymistä.

Mikonkarin kalasatama

Arvot

Mikonkarin kalasataman kalamajojen alue muodostuu 1980-luvun lopulla rakennetuista kalamajoista. Arvotettuun kokonaisuuteen kuuluu 13 yksittäistä ja 6 parimallista kalamajaa. Rakennukset ovat mittakaavaltaan pieniä sekä väritykseltään ja muodoltaan yhtenäisiä. Ne muodostavat alueelle selkeän kokonaisuuden. Kalamajojen lisäksi alueella sijaitsee myöhemmin talkoovoimin rakennettu hirsikota sekä joitain pieniä hirsisiä varastorakennuksia.

Historialliset todistusarvot (Ht)

Kalamajat ovat osa Mikonkarin kalasataman kehitystä ja alueen kalastustoiminnan harjoittamista 1900-luvun lopulla. Kalamajat kuvastavat paikallisen kalastuselinkeinon tarpeita. Kalamajojen määrä ja niiden yhtenäinen toteutus lisäävät kohteen dokumenttiarvoa. Myöhemmin talkoovoimin rakennetut rakennukset kertovat alueen yhteisöllisestä käytöstä ja ylläpidosta.

Rakennushistorialliset arvot (R)

Alue muodostuu vuosina 1986–1988 rakennetuista kalamajoista, jotka edustavat ajalleen tyypillistä, yksinkertaista ja tarkoituksenmukaista rakennustapaa. Rakennushistoriallinen arvo liittyy ensisijaisesti rakennusryhmän yhtenäisyyteen sekä säilyneeseen alkuperäisilmeeseen, ei yksittäisten rakennusten ominaisuuksiin.

Maisema- ja ympäristöarvot (M)

Kalamajojen yhtenäinen ryhmä muodostaa tunnistettavan ja omaleimaisen osan Mikonkarin ympäristöä. Rakennusten yhtenäinen ulkoasu ja sijoittelu luovat alueelle selkeän identiteetin. Kokonaisuus erottuu eheänä rakennettuna ympäristönä.

Säilyneisyysarvot (S)

Rakennusten alkuperäinen rakenne, ilme ja käyttö ovat säilyneet hyvin. Vaikka yksittäisten rakennusten kunnossa esiintyy vaihtelua, on kokonaisuuden yhtenäisyys helposti havaittavissa. Valtaosa rakennuksista vaikuttaa olevan aktiivisessa käytössä, mikä on osaltaan auttanut alueen säilymisessä.

Identiteetti- ja symboliarvot (I)

Kalamajat muodostavat paikallisesti tunnistettavan osan Mikonkarin maisemaa. Yhtenäinen kokonaisuus vahvistaa alueen luonnetta kalastukseen liittyvänä toimintaympäristönä.

Suositukset

Mikonkarin kalasatama on paikallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö, jonka arvo perustuu ensisijaisesti yhtenäiseen rakennusryhmään, säilyneeseen käyttöön sekä Mikonkarin kalastushistoriaan. Mahdollisissa korjaus- ja muutostöissä tulisi säilyttää rakennusten mittakaava, kattomuodot, julkisivumateriaalit sekä alueen yhtenäinen yleisilme. Uudisrakentamisen ja laajennusten tulee sopeutua alueen alkuperäiseen rakennustapaan ja luonteeseen.

Mikonkarin kalasatama

Kohde 3

Rakennusvuosi	Suunnittelija	Kiinteistötunnus	VTK-PRT
1984–	ei tiedossa	678-415-0044-0071	1031103167

Osoite	Suojelutilanne
Mikonkari	Yleiskaavassa suojeltavaksi merkitty /s merkinnällä.
Käyttöhistoria	**Perustus**
Kalamaja	Perustettu maanvaraisen betonilaatan päälle. Kengitetty 2019.
Runko	**Julkisivut**
Puurankarunko	Punaiseksi maalattu vaakalaudoitus
Kattomuoto ja kate	**Kerrosluku ja ala**
Harjakatto, vesikatteena pelti tai huopa	1 kerros, yksitäismalli 13 k-m^2, parimalli 28 k-m^2

Kohteen yleiskuvaus

Mikonkarin kalasataman kalamajojen alue muodostuu 1980-luvun lopulla rakennetuista kalamajoista. Arvotettuun kokonaisuuteen kuuluu 13 yksittäistä ja 6 parimallista kalamajaa. Rakennukset ovat mittakaavaltaan pieniä sekä väritykseltään ja muodoltaan yhtenäisiä. Ne muodostavat alueelle selkeän kokonaisuuden. Kalamajojen lisäksi alueella sijaitsee myöhemmin talkoovoimin rakennettu hirsikota sekä joitain pieniä hirsisiä varastorakennuksia.

Säilyneisyys

Kokonaisuus on säilynyt rakenteeltaan ja ilmeeltään hyvin. Rakennusten kunnossa on jonkin verran vaihtelua, mutta alueen alkuperäinen yhtenäisyys on edelleen hyvin havaittavissa. Rakennuksista valtaosa on aktiivisessa käytössä.

Aluekokonaisuus

Yhtenäinen kalamajakokonaisuus, johon kuuluu 19 kalamajaa, talkoovoimin rakennettu hirsikota sekä pienempiä hirsisiä varastorakennuksia. Arvo perustuu erityisesti rakennusryhmän kokonaisuuteen ja tunnistettavaan luonteeseen.

Asema maisemassa

Kalamajat muodostavat yhtenäisen ja helposti tunnistettavan rakennusryhmän. Yhtenäinen mittakaava ja ulkoasu sekä sijoittelu luovat alueelle selkeän omaleimaisen identiteetin.

Arvot

Ht, R, M, S, I

Suositukset

Kokonaisuutta tulee hoitaa ja kehittää yhtenäinen ilme säilyttäen. Rakennusten muutos- ja korjaustöissä tulee huomioida alueen alkuperäinen mittakaava, materiaalit ja väritys. Uudisrakentaminen tai laajennukset tulee sovittaa olemassa olevaan kalamajakokonaisuuteen.

Johtopäätökset

Mikonkari on omaleimainen kulttuuriympäristö, jossa maankohoamisrannikon luonto, kalastushistoria, huvila- ja vapaa-ajanrakentaminen sekä myöhempi leiri- ja matkailukäyttö muodostavat kerroksellisen kokonaisuuden. Alueen rakennuskanta kuvastaa useita käyttö- ja kehitysvaiheita 1900-luvun alun kalamajoista nykypäivän vapaa-ajan rakennuksiin.

Kulttuuriympäristön kannalta merkittävimpiä kokonaisuuksia ovat länsikärjen vanha kalastajaympäristö, Mikonkarinlahden kalasatama, Veteraanimajan ympäristö sekä Lohenpyrstön leirikeskus. Kohteet ilmentävät alueen monipuolista rakennetta sekä niiden vaikutusta maisemaan.

Vaikka alueen rakennuskanta on täydentynyt eri vuosikymmeninä, alueen historiallinen luonne on säilynyt. Rakennusten sijoittuminen rannan tuntumaan, metsän ja avoimemman rantavyöhykkeen vuorottelu sekä alueen merellinen sijainti ovat alueen keskeisiä piirteitä.

Tulevassa asemakaavoituksessa keskeisenä tavoitteena tulisi olla alueen tunnistettujen kulttuuriympäristön arvojen säilyminen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää vanhimman rakennuskannan säilymiseen, kalasataman kokonaisuuteen, Lohenpyrstön ja Veteraanimajan ympäristöihin sekä mahdollisen uudisrakentamisen sopeuttamiseen alueen mittakaavaan ja maisemaan.

Lainatut lähteet

AFRY Finland oy. (2024). *Luontoselvitys 2024, Mikonkari*.

Claesson, C. (1653). Geographisch afrijtningh öfwer Salo och Limingå Sochnar i Österbotn belägne. *Maanmittaushallituksen kartat*. Kansallisarkisto. Haettu 28. lokakuu 2025 osoitteesta Kansallisarkisto: https://astia.narc.fi/uusiastia//viewer/?fileId=6030619982&ainEistoId=2377869411

Eskelinen, O.;& Salmela, A. (1993). *Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Osa 2, Lakeuden osa-alue, Siikalatvan osa-alue, Raahen seutukunta*. Oulu: Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto.

Gyldén, C. W. (1866–1873). Karta öfver Finland : Sektionen D3 : nordvestra delen af Uleåborgs län med tillgränsande delar af Wasa och Kuopio län. *Suomen yleiskartta 1866-1873*. Avoimen tiedon keskus / Jyväskylän yliopisto. Haettu 29. lokakuu 2025 osoitteesta https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-200806175486

Pohjois-Pohjanmaan liitto. (2016). *Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 – päivitysinventointi. Inventointikertomus*. Pohjois-Pohjanmaan liitto.

Suunnittelukeskus. (2006). *Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet*.